

Nr 140.

Kungl. Maj:ts nådiga proposition till riksdagen angående överlåtande under viss förutsättning till Uppsala spårvägsaktiebolag av den till Ultuna egendom hörande utgård Graneberg i Uppsala län; given Stockholms slott den 26 mars 1915.

Under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för denna dag vill Kungl. Maj:t härmed föreslå riksdagen medgiva,

att — under förutsättning att mellan Kungl. Maj:t och kronan samt Uppsala spårvägsaktiebolag avtal om anläggande och trafikerande på bolagets bekostnad och genom dess försorg av spårväg mellan Uppsala och Ultuna träffas i huvudsaklig överensstämmelse med styrelsens för nämnda bolag i statsrådsprotokollet omförmälda förslag den 30 oktober 1914 med däri enligt bolagsstyrelsens protokoll den 14 mars 1915 gjorda ändringar och tillägg jämte de ytterligare villkor och förbehåll, Kungl. Maj:t kan finna gott föreskriva — den till Ultuna egendom hörande utgård Graneberg må med äganderätt överlätas till nämnda spårvägsaktiebolag mot en ersättning av 30,000 kronor att kontant betalas vid tillträdet; samt

att nämnda ersättningsbelopp, 30,000 kronor, må av Kungl. Maj:t användas till inköp av skogbärande mark för Ultuna egendoms räkning och att, intill dess detta skett, dess avkastning må användas till inköp av skogsprodukter eller bränsle av annat slag för egendomens behov.

Bihang till riksdagens protokoll 1915. 1 saml. 125 häft. (Nr 140.)

De till ärendet hörande handlingar och kartor skola tillhandahållas riksdagens vederbörande utskott; och Kungl. Maj:t förbliver riksdagen med all kungl. nåd och ynnest städse välbevågen.

GUSTAF.

Johan Beck-Friis.

*Utdrag av protokollet över jordbruksärenden, hållet inför
Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott
den 26 mars 1915.*

Närvarande:

Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena **WALLENBERG**,
Statsråden: **HASSELROT**,
friherre **BECK-FRIIS**,
STENBERG,
LINNÉR,
MÖRCKE,
VENNERSTEN,
WESTMAN,
BROSTRÖM.

Departementschefen, statsrådet friherre Beck-Friis anförde.

I skrivelse den 1 december 1914 har styrelsen för lantbruksinstitutet vid Ultuna anfört följande.

För Ultuna lantbruksinstitut hade behovet av förbättrade kommunikationer med Uppsala stad under de senare åren blivit alltmera framträdande och genom tillgodoseende av detta behov skulle otvivelaktigt institutets utveckling väsentligt befordras i såväl ena som andra hänseendet. Sedan i Uppsala ett spårvägsnät anlagts, vars närmaste anhaltstation vid Polacksbacken låge på 3.5 kilometers avstånd från Ultuna, hade därför styrelsen för institutet övervägt möjligheten att få

spårvägen utdragen till Ultuna, och sedan åtskilliga år hade underhandlingar i frågan blivit förda med spårvägsbolagets styrelse. Kostnaden för en spårvägslinje Polacksbacken—Ultuna hade enligt en vid skrivelsen fogad bilaga av bolaget approximativt beräknats till 147,000 kronor (här synes icke ingå något belopp för markförvärv eller för ersättning för skada och intrång) och då trafiken endast från Ultuna icke förmådde göra linjen ekonomiskt bärig, hade bolaget redan vid underhandlingarnas början uppställt den fordran, att den Ultuna tillhöriga utgård Graneberg vid Mälaren skulle mot lämpligt vederlag överlåtas till bolaget, enär den för bolaget skulle äga särskilt värde. Bolagets fordringar hade närmare formulerats i ett skrivelsen bilagt protokoll vid dess styrelses sammanträde den 30 oktober 1914, varav framginge, att sagda styrelse, under förutsättning att någon avverkning av skog å Graneberg utöver sedvanligt behov icke komme att verkställas före bolagets eventuella tillträdande av denna egendom, för sin del godkänt följande överenskommelse mellan Ultuna lantbruksinstitut och spårvägsbolaget:

»Ultuna lantbruksinstitut upplåter

1:o) utan ersättning erforderlig mark å dess område för framdragande av spårvägen över Ultuna till Graneberg och överlämnar med äganderätt

2:o) egendomen Graneberg mot ersättning av dels 20,000 kronor kontant dels ock ett belopp av 10,000 kronor att erläggas under en tid av tio år med 1,000 kronor för varje år.

Spårvägsbolaget förbinder sig att senast två och ett halvt år efter det riksdagen medgivit egendomen Granebergs överlämnande till bolaget hava öppnat och sedermera uppehålla regelbunden entimmestrafik mellan Uppsala och Ultuna enligt följande tariffer:

a) biljettpris Ultuna—Uppsala 20 öre med nu gällande rabatt vid partiköp;

b) årskort, gällande å samtliga bolagets linjer, 75 kronor;

c) skolkort, gällande för skolbarn vardagar å färd inom staden samt å sträckan Uppsala—Ultuna, 15 kronor per termin;

d) gods av olika slag samt post skulle dessutom befordras enligt taxa, som av vederbörande myndighet fastställas.»

För bedömande av detta anbuds antaglighet ville institutsstyrelsen till en början framlägga beräkning av Granebergs värde såsom jordbruks- och skogsegendom. Denna egendom innefattade nedan angivna arealer av olika ägoslag, vilka kunde anses representera ungefär följande värden:

22.69	hektar åker	à 500 kronor	kronor 11,345: —
2.92	» äng	à 300 »	» 876: —
5.12	» betesmark	à 150 »	» 768: —
77.32	» skogsmark	à 75 »	» 5,799: —
108.05 hektar				Summa kronor 18,788: —,

eller i runt tal 19,000 kronor förutom skogens värde.

Enligt skrivelsen bifogade särskilda beräkningar av tillförordnade jägmästaren G. E. Svensson och kronojägaren D. Schubert utgjorde virkesmassan i denna skog omkring 13,000 kubikmeter (resp. 13,154 och 13,399 enligt de olika beräkningarna), men värderingarna hade lämnat ganska skiljaktiga resultat, i det Svensson, som utgått från ett pris per kubikmeter å rot av 3 kronor för vedvirke och 8 kronor för gagnvirke, beräknat värdet till 58,482 kronor, under det att Schubert, som utsatt särskilda pris, växlande mellan 3.50 och 8 kronor, för olika trädslag och åldersklasser med åtskillnad mellan timmerskog och vedskog, upptagit värdet till 77,391 kronor 15 öre. Sammanlagda värdet å hela egendomen skulle sålunda enligt den förra beräkningen bli omkring 77,300 kronor och enligt den senare ungefär 96,200 kronor, eller i medeltal omkring 87,000 kronor.

Enligt vad ovan anförts erbjöde sig spårvägsbolaget att för Graneberg lämna en ersättning av 20,000 kronor kontant och 1,000 kronor om året under tio års tid, vilket erbjudande institutsstyrelsen ansåge böra höjas till 30,000 kronor, att kontant erläggas vid bolagets eventuella tillträde av Graneberg. Likaledes ansåge styrelsen, att mark för spårvägens framdragande över Ultunaområdet ej borde kostnadsfritt lämnas annat än för själva spåret och enligt närmare överenskommelse med styrelsen. Den uppoffring, som av Ultuna erfordrades för spårvägens möjliggörande, skulle sålunda bli omkring 50,000 å 60,000 kronor förutom kostnadsfritt upplåtande av mark för själva spåret.

Å andra sidan bleve efter spårvägens fullbordande åtskilliga besparingar möjliga i de nuvarande utgifterna, i främsta rummet indragande av de hästar, som nu huvudsakligen erfordrades för uppehållande av personförbindelsen med Uppsala, för hämtning av extralärare och andra samt för skjutsning av de vid institutet boende lärarna och deras familjer. För dessa ändamål hölles vid institutet två hästar och en kusk, för vilka årskostnaden icke kunde beräknas lägre än till 1,800 kronor, och för Ultuna egendom kunde motsvarande post beräknas till 1,200 kronor, vadan alltså den sammanlagda besparingen bleve 3,000 kronor per år. Troligt vore även, att i fråga

om godstransport från och till staden besparingar bleve möjliga, men någon säker beräkning i detta hänseende kunde emellertid icke nu verkställas.

Redan besparingarna i fråga om skjutsar skulle sålunda utgöra skälig ränta å det kapital, som skulle lämnas från statens sida. Härvid vore emellertid ytterligare att beakta en synnerligen viktig omständighet, nämligen att behovet av nybyggnader vid Ultuna skulle komma att förminskas, i händelse spårvägsförbindelsen med Uppsala komme till stånd. I sådant fall bleve det nämligen möjligt för en del elever att bo i staden och delta i undervisningen på Ultuna, varemot under nuvarande förhållanden bostad för samtliga elever måste beredas vid Ultuna, enär ingen möjlighet förefunnes att i Ultunas omedelbara närhet få hyra ett rum. Då en ökning av elevantalet sålunda under nuvarande förhållanden förutsatte anskaffandet av nya bostäder, hade detta antal hittills måst begränsas skarpare, än vad eljest varit nödvändigt, vilket måste anses desto mera olämpligt, som nu under en följd av år 3 å 4 sökande anmält sig till varje ledig plats. Även om antalet ordinarie elever av åtskilliga skäl icke borde tagas alltför stort, skulle dock en måttlig ökning kunna anses lämplig, och särskilt vore det önskvärt, att lättare tillträde till institutet kunde beredas extraelever, vilka önskade delta i undervisningen i vissa ämnen eller för kortare tid, men som nu på grund av bostadsfrågan endast undantagsvis kunde antagas. Vid behov skulle även någon utvidgning av undervisningslokalerna kunna verkställas utan nybyggnad, i det att efter spårvägens fullbordande möjlighet förefunnes att för institutionernas utvidgning disponera någon del av utrymmet i elevbyggnaden, och eventuellt skulle även sådana lärare, som icke i större utsträckning vore sysselsatta med laborationer och försök, kunna bo i staden, varigenom behovet av nya lärarbostäder skulle inskränkas.

Såväl med hänsyn till det omedelbart föreliggande behovet av byggnader som i ännu högre grad beträffande framtida utvidgningar borde spårvägsförbindelsen kunna medföra avsevärda besparingar. Styrelsen ville i sådant hänseende erinra om, att i dess skrivelse den 21 juli 1906 kostnaden för en föreslagen elevbyggnad för 30 lärjungar då beräknats till 95,000 och för 24 lärjungar till 80,000 kronor, samt att för en familjebostad för lärare icke kunde beräknas lägre kostnad än 20,000 kronor.

Även i andra synnerligen viktiga hänseenden vore fördelar att vinna genom spårvägsförbindelse mellan Ultuna och Uppsala. I främsta rummet kunde härvid framhållas de ökade möjligheterna till tanke-

utbyte och vetenskapligt samarbete mellan institutets lärare och universitetets, vars rikhaltiga samlingar och bibliotek även skulle bliva i vida högre grad än nu tillgängliga för institutets lärare och elever. Användandet av universitetslärare vid undervisningen vid institutet skulle även möjliggöras i större utsträckning än hittills, och de fasta lärarbefattningarna vid institutet borde också bliva begärligare, då goda kommunikationer med Uppsala vore av vikt såväl för lärarna själva som för deras familjer, ej minst med hänsyn till barnens skolgång.

I alla hänseenden borde sålunda institutets utveckling främjas genom den ifrågasatta spårvägsförbindelsen, och då en överenskommelse med spårvägsbolaget enligt ovan givna grunder även i rent ekonomiskt hänseende syntes komma att ställa sig fördelaktig, tvekade styrelsen icke att förorda bifall till densamma. För Ultuna egendom skulle emellertid härigenom uppstå den olägenheten, att den ej längre finge en väsentlig del av sitt behov av skogsprodukter fyllt från Graneberg — med en årlig avverkning av 3 procent av kubikmassan borde denna tillgång kunna skattas till omkring 400 kubikmeter årligen — och styrelsen funne därför nödvändigt, att det nämnda ersättningsbeloppet för Graneberg, 30,000 kronor, ställdes till styrelsens förfogande för att användas antingen till inköp av skogbärande mark, eller för att med dess avkastning bestrida inköp av skogsprodukter för Ultuna egendoms behov. I denna punkt hade styrelsens ledamot, godsägaren Berg, med vilken förvaltaren Melin instämt, varit av avvikande mening, i det han, på sätt framginge av hans vid skrivelsen fogade reservation, funnit lämpligast, att köpesumman för Graneberg, 30,000 kronor, överlämnades direkt till statsverket, och Ultuna egendom hölles skadeslös för förlusten av Granebergs skog genom årlig utsyning av motsvarande virkesmassa från närliggande kronoparker.

Med stöd av vad ovan anförts har styrelsen för Ultuna lantbruksinstitut hemställt, att Kungl. Maj:t för möjliggörande av spårvägsförbindelse mellan Ultuna och Uppsala måtte medgiva, att å Ultunas område erforderlig mark för framdragande av spårväg över Ultuna till Graneberg måtte utan ersättning få överlämnas till Uppsala spårvägsaktiebolag, att egendomen Graneberg måtte få överlätas till bolaget mot ersättning av 30,000 kronor, allt mot de åtaganden från bolagets sida, som närmare finnes angivna i bolagsstyrelsens skrivelsen bilagda protokoll, samt att det ovannämnda ersättningsbeloppet för Graneberg, 30,000 kronor, måtte ställas till institutsstyrelsens förfogande för att användas antingen till inköp av skogbärande mark, eller för att med dess avkastning bestrida inköp av skogsprodukter för Ultuna egendoms framtida behov.

Lantbruksstyrelsen har i utlåtande den 2 februari 1915 anfört följande.

Den av styrelsen för lantbruksinstitutet vid Ultuna föreslagna köpeskillingen för Graneberg, 30,000 kronor, syntes visserligen lantbruksstyrelsen allt för låg i förhållande till det uppskattade värdet för egendomen, 77,300 kronor, eventuellt 96,200 kronor. Men med hänsyn till de fördelar, som spårvägsförbindelsen med Uppsala skulle medföra för Ultuna, syntes det lantbruksstyrelsen, som om den av styrelsen föreslagna försäljningssumman skulle kunna godkännas. Såsom institutstyrelsen erinrat, skulle nämligen, utom besparingar i fråga om hästhållning, mycket stora utgifter för vid Ultuna snart behövliga nybyggnader kunna undvikas, om den ifrågasatta spårvägslinjen komme till stånd, i det att vid blivande utvidgning av institutet elever och lärare skulle kunna i avsevärd utsträckning erhålla bostäder i själva Uppsala. Kostnaderna för nya elevbostäder skulle med all säkerhet bliva så höga, att det vore fördelaktigare för staten att med undvikande av nybyggnaderna antaga den för Graneberg erbjudna köpesumman.

Under sådana förhållanden ansåge sig lantbruksstyrelsen böra tillstyrka, att Graneberg under vissa villkor försåldes till Uppsala spårvägsaktiebolag för en summa av 30,000 kronor, vilken summa lämpligast borde enligt lantbruksstyrelsens åsikt användas till inköp av skogbärande mark för Ultuna egendoms behov, så snart dylik mark med fördel kunde inköpas.

Vad de föreslagna villkoren för försäljningen anginge, ansåge sig lantbruksstyrelsen böra påvisa några bestämmelser, vilka borde förtydligas. Såsom redan styrelsen för institutet påvisat, borde mark för spårvägens framdragande över Ultunaområdet ej kostnadsfritt lämnas annat än för själva spåret. Vidare borde i fråga om spårvägsbolagets utfästelse att upprätthålla regelbunden entimmetrafik bestämmas, när trafiken dagligen skulle börja och sluta. Slutligen syntes det nödvändigt, att i överenskommelsen föreskrevs, vilken myndighet, som skulle hava att fastställa taxa för befordran av gods och post.

Ehuru lantbruksstyrelsen ansåge det i förberörda reservation framställda förslag om att skogstillgång borde beredas Ultuna från i närheten liggande kronoparker beaktansvärt, ansåge dock lantbruksstyrelsen, att åtgärder härför icke för närvarande borde vidtagas, då frågan om åstadkommande av spårväg till Ultuna genom den ifrågasatta försäljningen av Graneberg syntes böra avgöras oberoende av detta förslag.

Utlåtande i ärendet har den 23 februari 1915 avgivits jämväl av domänstyrelsen, som anfört följande.

Den spårvägslinje, vars anläggande ifrågasattes, skulle från Polacksbacken framdragas till Ultuna och vidare söderut till Graneberg. Det föreläge visserligen ej något närmare angivet förslag rörande linjens läge, men det syntes sannolikt, att den skulle komma att på en avsevärd sträcka framgå över kronoparken Åsen. Även om linjen därvid komme att i huvudsak följa den i samma riktning gående landsvägen, syntes det ej kunna undvikas, att kronoparken tillhörande mark behövde tagas i anspråk för spårvägsanläggningen. Sannolikt vore väl ock, att högväxande träd icke kunde förbliva stående i omedelbar närhet av en elektrisk ledning, och att sålunda avverkningen och den framtida hushållningen i fråga om de skogsbestånd å kronoparken Åsen, som komme att angränsa den ifrågasatta spårvägslinjen, måste bliva beroende av spårvägsanläggningen. Domänstyrelsen ville fördenskull hemställa, att därest den ifrågasatta spårvägsanläggningen komme att beröra domänfondens tillgångar, ersättning måtte beredas fonden såväl för skog och mark, som därvid kunde komma att tagas i anspråk, som ock för framtida intrång och skada av anläggningen.

Beträffande frågan om beredande under viss förutsättning av skogstillgång åt Ultuna lantbruksinstitut och egendom innehölle ärendet två alternativa förslag, det ena inköp av skogbärande mark åt egendomen för en summa av 30,000 kronor, det andra att sistnämnda belopp skulle överlämnas direkt till statsverket och Ultuna egendom hållas skadeslös för förlusten av egendomen Granebergs skog genom årlig utsyning av motsvarande virkesmassa från närliggande kronoparker.

Mot det förra av dessa båda förslag hade domänstyrelsen intet att erinra; men styrelsen tilläte sig fästa uppmärksamheten därpå, att det torde möta svårighet att till normala pris i större omfattning förvärva skogbärande mark i närheten av Ultuna egendom.

Det andra alternativa förslaget skulle innebära, att Ultuna egendom för ett belopp av 30,000 kronor förvärvade en för framtiden bestående servitutsrätt å vissa kronoparker. Med avseende härpå ville domänstyrelsen erinra därom, att dylika servitutsrätter med rätta betraktats såsom synnerligen olämpliga, och att kronan fördenskull i de fall, då sådana belastat kronans skogar, varit angelägen om att avlyfta dem. Ju större omfattning en dylik rätt ägde, desto mera måste nämligen hushållningen inriktas på att i första hand tillgodose denna, även om detta framtvingade en skogsskötsel, som stode i uppenbar strid mot allmänna ekonomiska principer. I förevarande fall skulle ett dylikt servitut medföra skyldighet för kronan att å vissa välbelägna kronoparker producera en viss mängd vedvirke. Skogarnas avkastning ökades emellertid i

samma mån som värdefullare skogsprodukter, gagnvirke, kunde alstras. Med en intensiv skogshushållning följde ock, att mängden av gagnvirke ökades, medan produktionen av vedvirke sjönke. Det vore fördenskull stridande mot en god skogshushållnings grundprinciper att upplåta en servitutsrätt av nu ifrågavarande innebörd. Framför allt gällde detta i fråga om de för avsättning av skogsprodukter synnerligen välbelägna kronoparker, som härvid kunde ifrågakomma, nämligen Sunnersta, Lilla Djurgården och Åsen. Av dessa hade de två förstnämnda beräknats avkasta sammanlagt 225 kubikmeter virke för år, varav 161 kubikmeter ansetts vara vedvirke. Beträffande kronoparken Åsen måste hushållningen delvis inriktas på att ej genom avverkning förvanska landskapsbilden, varför något vedservitut alldeles ej här vore tänkbart. Kronoparkerna ifråga skulle sålunda ej kunna lämna mera än omkring 160 kubikmeter vedvirke för år, och någon annan till Ultuna närbelägen kronopark funnes icke.

Domänstyrelsen hade förutsatt, att det ifrågasatta servitutet avsåge rätt till allenast vedvirke å kronoparkerna, enär det avsedda virkesbeloppets värde i sådant fall ungefär motsvarade den ränta, kronan kunde beräkna å ett belopp av 30,000 kronor, nämligen 1,200 kronor för år, vilket ock å ifrågavarande trakt ungefärligen motsvarade rotvärdet för närvarande av 400 kubikmeter vedvirke. Skulle i servitutet ingå även gagnvirke, bleve servitutets värde redan nu större än kronans ränteinkomst av 30,000 kronor. För framtiden komme det att ställa sig än ogynnsammare, emedan penningräntan måste antagas efter hand sjunka, men virkesprisen tvärtom stiga. Med de stigande virkesprisen måste följa, att förbrukningen för husbehov av virke begränsades och, där så kunde ske, bleve omlagd, exempelvis genom införande av moderna uppvärmningsmetoder. En servitutsrätt till ved vore ej ägnad att framkalla en sådan begränsning av virkesförbrukningen.

På grund av vad sålunda anförts, ville domänstyrelsen på det bestämdaste avstyrka förslaget angående ifrågasatt rätt för Ultuna egendom att mot överlämnande av 30,000 kronor till statsverket erhålla en årlig utsyning av 400 kubikmeter virke från de Ultuna närliggande kronoparkerna.

*Departements-
chefen.*

Såsom av styrelsen för lantbruksinstitutet vid Ultuna samt lantbruksstyrelsen framhållits, skulle åstadkommandet av spårvägsförbindelse mellan Ultuna och Uppsala medföra högst beaktansvärda fördelar för Ultuna lantbruksinstitut och egendom. Det torde icke vara för mycket sagt, att därigenom bägges utvecklingsmöjligheter skulle i hög grad ökas.

Ultuna skulle därigenom så att säga inflyttas till Uppsala. En omständighet av största betydelse är också att, på sätt såväl Ultunastyrelsen som lantbruksstyrelsen framhållit, spårvägsförbindelsen skulle medföra högst väsentlig inskränkning i det nybyggnadsbehov, som eljest måste tillgodoses inom den närmaste framtiden, i synnerhet om institutet skall sättas i stånd att mottaga ökat antal elever, vilket torde hava goda skäl för sig.

Då det emellertid är uppenbart, att en dylik spårvägsförbindelse icke kan komma till stånd, utan att från Ultunas sida vissa ekonomiska fördelar erbjudas det företag, som anlägger och trafikerar spårvägen, gäller det att tillse, huruvida de krav, som i detta hänseende framställts, kunna anses skäligen motsvaras av det väntade gagnet av spårvägen. Redan den utredning härom, som lämnats i institutsstyrelsens skrivelse, synes mig utvisa, att detta med skäl kan antagas verkligen bliva fallet.

För att kunna tillförlitligare bedöma frågan i detta hänseende har jag emellertid införskaffat vissa ytterligare handlingar och uppgifter. Av dessa framgår följande.

Egendomen Graneberg är belägen vid norra stranden av Mälarens fjärd Ekoln mellan Flottsund och Vårdsättra samt synes enligt införskaffad karta erbjuda utmärkt tillfälle för anordnande av villatomter samt för sport och bad m. m., när spårvägen kommit till stånd. Härigenom kommer värdet å Graneberg säkerligen att avsevärt stiga, men då denna värdestegring framkallas av spårvägsförbindelsen, torde den ej nu böra tagas i betraktande, utan egendomen uppskattas till det värde den har i sitt nuvarande skick och under nuvarande förhållanden. Mot det i sådant avseende beräknade värdet, omkring 87,000 kronor, synes mig någon grundad anmärkning icke skäligen kunna göras.

Beträffande den avsedda sträckningen av spårvägslinjen inhämtas av ett utdrag av generalstabens karta samt av en ägokarta över Ultuna, att spårvägen icke, såsom domänstyrelsen synes hava antagit, är ämnad att följa landsvägen genom kronoparken Åsen utan skall från Polacksbacken dragas mitt igenom denna kronopark mellan landsvägen och hospitalet samt vidare över Ultuna åkrar söderut med hållplats i omedelbar närhet av lantbruksinstitutets byggnader. Jag vill i förbigående framhålla, att även för hospitalet förbindelsen med Uppsala förbättras genom spårvägsanläggningen.

På anmodan att tillkännage sin ställning till vissa framställda frågor har styrelsen för Uppsala spårvägsaktiebolag överlämnat utdrag av protokoll vid styrelsens sammanträde den 14 mars 1915, varav inhämtats följande.

Det område av Ultuna egendoms mark, som begärdes utan ersättning upplåtet till bolaget, avsåge nödvändig mark för spårvägens anläggning samt framtida drift och underhåll, vilken mark med beräkning av omkring 2 kilometer i längd och 4 meter i bredd ej skulle överstiga 9,000 kvadratmeter (= 0.9 hektar).

Bolaget vore villigt att för Graneberg betala kontant 30,000 kronor vid tillträdet av denna egendom samt medgäve, att tiden för detta tillträde bestämdes till att äga rum, när bolagets styrelse inför Ultunastyrelsen styrkt, att icke något hinder kunde antagas möta för linjens till Ultuna öppnande senast ett år därefter.

Bolaget vore vidare villigt att såsom säkerhet för sin förmåga att fullgöra sitt trafikåtagande överlämna inteckningar å 30,000 kronor i bolagets fastighet gården Enhagen litt. C nr 1 om 8,700.8 kvadratmeter i Uppsala, vilken fastighet vore taxerad till 60,000 kronor. Inteckningarna skulle ligga mellan 10,000 och 40,000 kronor. Inteckningarna med bästa rätt i samma egendom till belopp av 10,000 kronor vore deponerade hos Uppsala stad till säkerhet för bolagets skyldighet att i händelse av driftens nedläggande återställa i sitt ursprungliga skick de gator, vari spårvägsskenor nedlagts.

Av styrelse- och revisionsberättelser över bolagets verksamhet år 1914 framgår, att bolagets aktiekapital är 450,000 kronor, att bolaget vid årets slut ägde reserv- och dispositionsfonder å tillhoppa 100,000 kronor jämte ett avskrivningskonto å nära 110,000 kronor, att årsvinsten utgjorde nära 38,000 kronor, och att utdelning föreslagits att äga rum med 6 procent å aktiekapitalet, varefter å vinst- och förlustkonto skulle kvarstå nära 19,000 kronor.

Vidare har bolagsstyrelsen enligt nyssnämnda protokollsutdrag förklarat, att trafiken skulle börja med avgång från Ultuna senast kl. 7.30 på morgonen om vardagar och kl. 8.30 om sön- och huldagar samt sluta med avgång från Uppsala tidigast kl. 9.30 på aftonen ävensom att mellan nämnda tider trafiken skulle uppehållas minst var timme med en vagn i vardera riktningen alla dagar under hela året.

Därjämte har bolagsstyrelsen godkänt ett framställt förslag, att de i ovanintagna förslag till överenskommelse under a) b) och c) angivna biljettprisen jämte rabatt icke finge ändras utan Ultunastyrelsens medgivande, ävensom medgivit, att avgifter för gods och post mellan Ultuna och Uppsala skulle fastställas av Kungl. Maj:ts befallningshavande eller annan vederbörande myndighet.

Enligt vad jag inhämtat, avser bolagets framställning om fri upplåtelse av mark till spårvägen över Ultuna ägor icke nödvändigtvis denna

marks förvärvande med äganderätt utan anses markens upplåtande, så länge densamma användes för spårvägen, vara tillräckligt betryggande.

Genom de förklaringar och erbjudanden, som sålunda lämnats av bolagsstyrelsen, synes säkerheten för att de påräknade fördelarna av spårvägsanläggningen verkligen skola komma Ultuna till del och för framtiden bibehållas hava blivit väsentligen ökad. Möjligen torde vid ett eventuellt blivande slutligt avtal med spårvägsbolaget ytterligare någon omständighet finnas böra tagas i beaktande eller uppställas såsom villkor, vilket Kungl. Maj:t då torde äga att pröva.

Vid övervägande av vad som förekommit i detta ärende finner jag starka skäl tala för att staten bör begagna det nu erbjudna tillfället att bereda spårvägsförbindelse åt Ultuna. Det kan möjligen förefalla, som om den valuta, staten skulle lämna, vore alltför hög. Men jag har mig bekant, att under lång tid underhandlingar i ämnet förts mellan Ultunastyrelsen och spårvägsbolagets styrelse och att den senare överhuvud icke varit särdeles benägen för den sålunda ifrågasatta utvidgningen av spårvägsnätet, enär det syntes kunna med skäl befaras, att den nya linjen icke skulle bli ekonomiskt lönande, och att bolagsstyrelsen endast med svårighet kunnat förmås att sträcka sitt tillmötesgående så långt, som nu skett. Jag vill framhålla, att enligt vad jag inhämtat, förfoganderätten över Graneberg anses av bolagsstyrelsen vara en nödvändig förutsättning för spårvägens anläggning av bolaget, enär det för trafiken å linjen är av största betydelse, att Graneberg blir jämförelsevis hastigt och på ett ändamålsenligt sätt exploaterat.

Vid den föreliggande frågans bedömande synes det från statens sida vara allt skäl att även anlägga den synpunkten, huruvida icke de uppoftningar, som staten, därest spårvägen icke kommer till stånd, måste inom kort göra för nybyggnader vid institutet, kunna på ett förmånligare sätt användas för spårvägens åstadkommande, varigenom ej blott byggnadsbesparing utan många andra fördelar vinnas. Jag finner mig då utan tvekan böra giva spårvägsanläggningen företräde.

Frågan om överlåtelsen av Graneberg torde därför nu böra underställas riksdagens prövning. Däremot torde, då upplåtelse av den för spårvägsanläggningen erforderliga marken över Ultuna ägor icke lärers böra ske med äganderätt, frågan i detta hänseende icke tarva riksdagens medverkan. Den av domänstyrelsen berörda frågan om spårvägens framdragande över kronoparken Åsen lärers ej heller vara av beskaffenhet att behöva underställas riksdagens prövning, enär även denna mark icke torde böra upplåtas med äganderätt.

Ifråga om dispositionen av den inflytande kontanta köpeskillingen för Graneberg och den därmed sammanhängande frågan om beredande av tillgång åt Ultuna till ersättning för de skogsprodukter, som hittills erhållits från Graneberg, delar jag domänstyrelsens uppfattning, att det icke är lämpligt att tillförsäkra Ultuna egendom viss rätt till virkesfångst från vissa kronoparker mot att sagda kontanta belopp inlevereras till statsverket. Det synes mig fördelaktigare, att nämnda köpeskillning behålles vid Ultuna egendom såsom en särskild fond, avsedd att, när lämpligt tillfälle erbjuder sig, med Kungl. Maj:ts tillstånd användas till inköp av skogbärande mark, samt att tillsvidare allenast fondens avkastning må användas till inköp av skogsprodukter eller bränsle av annat slag för egendomens behov.

På grund av vad sålunda anförts hemställer jag nu, att Eders Kungl. Maj:t måtte i proposition föreslå riksdagen medgiva,

att — under förutsättning att mellan Kungl. Maj:t och kronan samt Uppsala spårvägsaktiebolag avtal om anläggande och trafikerande på bolagets bekostnad och genom dess försorg av spårväg mellan Uppsala och Ultuna träffas i huvudsaklig överensstämmelse med styrelsens för nämnda bolag ovanberörda förslag den 30 oktober 1914 med däri enligt bolagsstyrelsens protokoll den 14 mars 1915 gjorda ändringar och tillägg jämte de ytterligare villkor och förbehåll Kungl. Maj:t kan finna gott föreskriva — den till Ultuna egendom hörande utgården Graneberg må med äganderätt överlätas till nämnda spårvägsaktiebolag mot en ersättning av 30,000 kronor att kontant betalas vid tillträdet; samt

att nämnda ersättningsbelopp, 30,000 kronor, må av Kungl. Maj:t användas till inköp av skogbärande mark för Ultuna egendoms räkning och att, intill dess detta skett, dess avkastning må användas till inköp av skogsprodukter eller bränsle av annat slag för egendomens behov.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdade hemställan behagade Hans Maj:t Konungen lämna bifall samt förordnade, att proposition i ämnet med den lydelse, bil. . . . till detta protokoll utvisar skulle avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

Curt Rohrlieb.